

Nr 51

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för tillgodo-
seende av personalbehovet inom de sociala och medi-
cinska vårdområdena, om åtgärder mot personalbristen
inom sjukvården, om samordning av den lägre sjuk-
vårdsutbildningen med den egentliga sjuksköterske-
utbildningen samt angående utbildning av industri-
sjuksköterskor.*

I följande motioner, vilka hänvisats till allmänna beredningsutskottet, har hemställts,

i motionerna I: 15 av herr *Lundström m. fl.* och II: 33 av herr *Ohlin m. fl.*

a) att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära tillsättandet av det antal samordnade expertgrupper som befinnas lämpligt för att inom de sociala och medicinska vårdområden, där det råder svår personalbrist, föreslå sådana skyndsamma reformer och åtgärder som syftar till

1. att genomföra personalinbesparande rationaliseringsåtgärder,

2. att utnyttja eventuellt tillgänglig kvalificerad utländsk arbetskraft,

3. att inom de vårdområden där detta är möjligt i ökad utsträckning utnyttja möjligheterna till öppen vård och familjevård, varvid ersättningarna bör höjas och finansieringen i samband härmed i ökad omfattning övertas av staten, samt att på annat sätt ta tillvara den reservarbetskraft som representeras bl. a. av hemarbetande kvinnor,

4. att på olika sätt stimulera återgång till vårdområdena av för denna redan utbildad men nu icke yrkesverksam arbetskraft,

5. att i övrigt i enlighet med vad som i motionen anförts — bl. a. genom löne- och skattepolitiska åtgärder — verka för att ökade personella insatser kommer de *vårdande* uppgifterna inom den socialpolitiska verksamheten till godo, samt

b) att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller, att för de grupper som inte redan omfattas av en tillfredsställande prognosverksamhet riktlinjer utarbetas för en fortlöpande långsiktig bedömning av personalbehovet inom de medicinska och sociala vårdområdena;

i motionerna I: 195 av fru *Svenson m. fl.* och II: 239 av herrar *Börjesson* i Falköping och *Gustavsson* i Alvesta att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1. om skyndsam undersökning rörande orsakerna till nuvarande brist
1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 11 saml. Nr 51*

inom sjukvården på sjuksköterskor och övrig vårdpersonal med avseende på arbets-, social-, löne- och skatteförhållanden;

2. om skyndsamt utredning, på grundval av ifrågavarande undersökning, angående åtgärder, som kan erfordras för ett snabbt hävande av sjukvårdens brist på sjuksköterskor och annan vårdpersonal;

i motionerna I: 321 av herr *Tage Johansson m. fl.* och II: 400 av fru *Lewén-Eliasson m. fl.* att riksdagen i skrivelse hemställer att Kungl. Maj:t måtte överväga möjligheterna att, i avvaktan på en definitiv lösning, vidtaga åtgärder i motionens syfte, som tillåter huvudmännen för den här ifrågavarande sjukvårdsutbildningen att genomföra provisoriska arrangemang för en samordning av den lägre sjukvårdsutbildningen med den egentliga sjuksköterskeutbildningen, samt

i motionerna I: 381 av fröken *Nordström* och II: 581 av fröken *Elmén* och herr *Gustafson* i Göteborg att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär utredning beträffande utbildning av industrisköterskor.

Utskottet har upptagit motionerna till samtidig behandling.

I motionerna I: 15 och II: 33 anföres, att olika slags vårdbehövande endast i otillräcklig grad fått del av den allmänna standardhöjningen. På många områden råder svår personalbrist, som har många orsaker. Inom sjukvården förekommer stängda vårdavdelningar och långa väntetider, och på det sociala området har vårdsektorn blivit eftersatt genom bristande personella resurser.

Utbildningskapaciteten har icke anpassats till personalbehovet. Utbildningen av läkare är underdimensionerad och detsamma är fallet i fråga om sjuksköterskor. Situationen är likartad beträffande barnmorskor, sjukgymnaster, social-kurativ personal vid anstalterna för alkoholskadade och personal inom den förebyggande vården. Antalet vårdplatser för långtidssjuka är otillräckligt, och inom den psykiska barna- och ungdomsvården, familjerådgivningen och den ungdomspsykiatriska rådgivningen är väntetiden för konsultation på sina håll årslång. Kommunerna har svårigheter att besätta tjänster inom socialvården med kvalificerade sökande.

De nämnda personalproblemen bör lösas enligt följande huvudlinjer:

1. Utbildningskapaciteten måste ökas,
2. personalinbesparande rationaliseringsåtgärder vidtagas,
3. den arbetskraftsreserv som representeras av hemmavarande kvinnor tillvaratagas,
4. utländsk arbetskraft utnyttjas i större utsträckning och
5. de vårddyrken som har svåra rekryteringsproblem göras mera lockande genom bättre arbetsförhållanden och bättre sociala och ekonomiska förhållanden.

Efter att ha redogjort för nyligen avslutade och pågående utredningar på området anför motionärerna, att gjorda erfarenheter bör samordnas

och bearbetas så att de kan utnyttjas för snabba åtgärder för att i första hand provisoriskt men också på lång sikt åstadkomma utökad och bättre människovård av skilda slag.

Slutligen framhåller motionärerna behovet av en vidgad prognosverksamhet.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 33.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna I: 15 och II: 33 från medicinalstyrelsen och socialstyrelsen.

Medicinalstyrelsen anför bl. a.:

Motionärerna har under avsnittet »Utbildningskapaciteten inte i takt med utvecklingen» redovisat en del siffermaterial, som kräver vissa kommentarer. Sålunda torde uppgiften att mer än 80 % av de långtidssjuka åro över 65 år böra tagas med reservation. Någon exakt statistik häröver finnes nämligen ej tillgänglig. Vidare bör framhållas, att i det uppskattade behovet av 40 000 vårdplatser för långvarigt sjuka år 1970 inkluderas jämväl överförande till sjukvårdens område av en stor del av de nuvarande ålderdomshemspplatserna, vilka ej äro inräknade i den just nu aktuella platssiffran 16 000.

Beträffande personalsituationen och därav föranledda eller planerade åtgärder för den närmaste framtiden må följande framhållas.

För sjuksköterskornas del har utbildningskapaciteten ökat avsevärt genom tillkomsten av nya sjuksköterskeskolor och utökning av elevantalet vid befintliga skolor. Sålunda påbörjade under år 1961 cirka 2 000 elever sin utbildning, och antalet elever kommer att öka under den närmaste tiden. Liksom tidigare ha utländska sjuksköterskor tjänstgjort inom den slutna sjukvården, år 1961 omkring 400 sjuksköterskor med icke-svensk utbildning. Därtill kommer att cirka 50 sjuksköterskor med icke-svensk utbildning under föregående år erhållit legitimation här i landet. Reaktiveeringskurser för icke yrkesverksamma sjuksköterskor ha i ökad utsträckning igångsatts under senaste tid i de lokala huvudmännens regi.

Åtgärder har därjämte vidtagits för att utbilda personal, som kan övertaga arbetsuppgifter, vilka hittills åvilat sjuksköterskeutbildad arbetskraft. I detta syfte har Kungl. Maj:t den 30 juni 1961 uppdragit åt medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning att anordna utbildning för eller i förekommande fall utöka befintlig utbildning för laboratoriepersonal, röntgenpersonal och annan personal, som kan avlasta eller ersätta personal med sjuksköterskeutbildning. Som ett resultat av detta uppdrag kommer laborantskolornas utbildningskapacitet att mångdubblas redan under innevarande år. Vidare har i början av detta år vid flera yrkesskolor försöksvis påbörjats en tvåårig utbildning av operations-, röntgen- och radioterapiassistenter, varigenom sjukhusen kommer att tillföras helt nya typer av befattningshavare.

Samtidigt har undersökts möjligheterna att överföra vissa av sjuksköterskornas arbetsuppgifter på undersköterskor. Styrelsen får härutinnan hänvisa till föreliggande betänkande om arbetsuppgifter och utbildning för viss sjukvårdspersonal (SOU 1962: 4), vari föreslås en omfördelning av arbetsuppgifterna för sjuksköterskor, undersköterskor och sjukvårdsbiträden samt en härav föranledd omläggning av utbildningen för undersköterskor och sjukvårdsbiträden.

För barnmorskornas del kommer utbildningskapaciteten att stiga under innevarande decennium. Intagningen till barnmorskeläroanstalterna beräknas öka totala antalet barnmorskor från 2 416 år 1960 till 2 746 år 1965 och 3 131 år 1970.

Även inom den statliga mentalsjukvården har utbildningskapaciteten successivt utökats. För mentalsjukvårdens vidkommande pågår därjämte inom en särskild personaldelegation arbete för att lösa frågan om olika personalkategoriernas arbetsuppgifter och sammansättning och därmed sammanhängande spörsmål.

Styrelsen vill härjämte erinra om att särskilda utredningar pågå angående vidgade möjligheter att anlita öppen vård i olika former inom såväl kropps- som mentalsjukvården och medel har även anvisats för viss försöksverksamhet i sådant hänseende.

Styrelsen finner för sin del likväl skäl tala för att ytterligare åtgärder vidtagas, i den mån sådana kan bidra till att avhjälpa rådande personalbrist. Styrelsen vill i detta sammanhang särskilt rikta uppmärksamheten på motsvarande spörsmål rörande de psykiskt efterblivna. Denna grupp är kvantitativt betydande och intager en framskjuten plats, när det gäller personalproblemets lösande, varvid främst punkterna 1, 3, 4 och 5 i motionärernas hemställda förtjäna beaktande.

Enligt styrelsens mening är det vidare av stor vikt att en samordning kommer till stånd av allt det utredningsarbete, som har anknytning till motionens syfte och dess detaljer.

Motionärernas krav på en vidgad långsiktig prognosverksamhet vill styrelsen kraftigt understryka. Dessa frågor torde emellertid närmast ankomma på arbetsmarknadsstyrelsens prognossektion att handlägga.

Socialstyrelsen tar i sitt yttrande upp de ovan anförda punkterna i motionerna var för sig och yttrar bl. a.:

1. Möjligheterna att inom socialvården genomföra personalbesparande rationaliseringsåtgärder är enligt socialstyrelsens mening mycket begränsade. En utpräglad personlig insats av personalen har i regel visat sig vara förutsättningen för ett lyckat resultat av de sociala åtgärderna.

2. För de mer kvalificerade uppgifterna inom socialvården kan utländsk arbetskraft användas endast i den mån den erhållit föreskriven utbildning för yrket. Mycket få utlänningar besitter erforderliga kvalifikationer på detta område. Med den planerade utbyggnaden av socionomutbildningen kan måhända ett ökat antal utlänningar beredas dylik utbildning. Bland den egentliga vårdpersonalen däremot utnyttjas utländsk arbetskraft i avsevärd utsträckning. Svårigheten att behärska svenska språket kan dock ibland lägga hinder i vägen för anställning av utlänningar på sociala vårdområden.

Vad utbildningskapaciteten för mer krävande befattningar beträffar får socialstyrelsen hänvisa till socionomutbildningskommitténs arbete, som bland annat ligger till grund för förslag i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag om inrättande av ett socialinstitut i Umeå (se i övrigt direktiven för utredningen i riksdagsberättelsen år 1961: I E 43).

Vad åter beträffar utbildningskapaciteten på vårdareplanet samt arbetskraftsreserven av hemmakvinnorna får socialstyrelsen hänvisa till vad styrelsen anför i bilagda utlåtanden dels den 21 mars 1962 över en promemoria av personalutbildningsberedningen med förslag till gemensam

grundutbildning för vårdarpersonal vid institutioner inom fångvården, ungdomsvården och nykterhetsvården och dels den 23 februari 1962 över likalydande motionerna vid innevarande års riksdag I: 194 och II: 242 om utredning rörande åtgärder för att underlätta kvinnors återinträde på arbetsmarknaden.

En intensifiering av utbildningskapaciteten på vårdareplanet samt av sysselsättningsmöjligheterna för hemmakvinnorna torde lämpligen kunna ske genom att den av personalutbildningsberedningen föreslagna nämnden samt de berörda ämbetsverken ges ökade resurser härför.

I direktiven för 1961 års utredning om effektivare åtgärder för vård utom skola av ungdomsvårdsskoleelever erinras om att familjevård många gånger är att föredraga framför vård vid ungdomsvårdsskola. Föredragande statsrådet framhöll, att det därför syntes motiverat att närmare undersöka betingelserna för att familjevård i vidgad omfattning skall komma till användning vid de ungas omhändertagande. Man torde därför kunna förutsätta att utredningen kommer att uppmärksamma även de finansiella förutsättningarna för dylik vård.

Vad särskilt beträffar frågan om högre fosterlega till missanpassade barn och ungdomar vill styrelsen upplysa om att landstingen i några län beviljat anslag till detta ändamål. Verksamheten är än så länge av begränsad omfattning. Olika principer tillämpas härvid av olika landsting. År 1961 utgick anslag till fosterhemsvård i 8 landstingsområden med sammanlagt 103 000 kronor. Därtill kommer anslag i ytterligare 4 landstingsområden, där det exakta beloppet ej kan angivas, eftersom medlen ingår antingen i anslaget för vård på barnhem utom länet eller i anslaget till psykisk barn- och ungdomsvård. Även om en barnavårdsnämnd erhåller anslag av landstinget kommer emellertid ändå en betydande kostnad att vila på kommunen. Enligt den taxa som vid ersättning kommuner emellan tillämpas av kommuner, som är anslutna till Svenska Socialvårdsförbundets taxedelegation för fosterlöner, utgives för närvarande högst 110 kronor per månad för friska, normala barn. Denna taxa utnyttjas av barnavårdsnämnderna som norm för ersättning till fosterhem. För de socialt missanpassade barnen och ungdomarna måste dock betydligt högre fosterlöner utgå än i normalfallen, om det skall vara möjligt att få enskilda personer att åtaga sig vården och fostran av dessa barn.

Den omständigheten att vård å ungdomsvårdsskola i motsats till vård i fosterhem är avgiftsfri för kommunerna kan medföra att ett för bedömningen av vårdformen ovidkommande moment kommer in i barnavårdsnämndernas prövning. Dessutom kan otvivelaktigt stora fosterlegor bli betungande för ekonomiskt mindre bärkraftiga kommuner. Det är därför angeläget att frågan om bidrag till kommunernas ifrågavarande kostnader löses.

Möjligheterna att inom åldringsvården i ökad utsträckning utnyttja öppen vård och familjevård har av socialstyrelsen behandlats i ovan angivna utlåtande den 23 februari 1962. Styrelsen framhåller där avslutningsvis att det är önskvärt att man uppmärksammar behovet av stödåtgärder för att effektivisera den befintliga verksamheten på ifrågavarande vårdområden. Tillsättandet av en expertgrupp kan måhända verksamt bidra härtill.

Socialstyrelsen kan vitsorda att ett stort behov föreligger av väl utbildade ålderdomshemsföreståndarinnor. Detta behov kan för närvarande icke

täckas genom elevtillgången i hittillsvarande utbildning. Vad som enligt styrelsens mening närmast påkallas är en ökning av antalet sökande med godtagbara meriter till svenska socialvårdsförbundets institut för utbildning av ålderdomshemsföreståndarinnor. Detta institut, vars utbildningsverksamhet följes av socialstyrelsen, har möjlighet att öka mottagningen av inträdessökande, som fyller kraven för inträde vid institutet. Styrelsen vill därför tillstyrka att åtgärder till en början vidtagas för intensifiering av yrkesvägledningens hänvisning av lämpliga sökande till utbildningsverksamheten. Frågan om huvudmannaskapet synes däremot icke behöva aktualiseras i detta sammanhang.

4) och 5). Behovet av att på lämpligt sätt stimulera till återgång i yrket och framför allt att förbättra anställningsvillkoren för personal inom socialvårdens olika områden har i många olika sammanhang starkt understrukits av socialstyrelsen. Omsättningen inom vårdpersonalen är stor, vilket är till skada för vårdarbetet. Svårigheterna att rekrytera lämplig personal samt att behålla den är avsevärda. Löneläget för socialarbetare i såväl högre som lägre befattningar är genomgående lågt. Vissa skiljaktigheter i lönesättningen kan också förekomma för befattningar med likartade arbetsuppgifter.

Emellertid bör lämpligen frågan om anställningsvillkoren slutligen lösas genom förhandlingar i vanlig ordning.

Även om motionärerna huvudsakligen åsyftat åtgärder för tillgodoseende av behovet av yrkesanställd arbetskraft är det enligt socialstyrelsens mening angeläget för tillgodoseende av syftet att intensifiera den öppna vården att även beakta behovet av övervakare och önskemålet i samband därmed att väsentligt höja övervakningsarvodena.

Socialstyrelsen har i olika sammanhang gjort beräkningar rörande utvecklingen i framtiden på verksamhetsområden där styrelsen haft att medverka i planeringen. Sålunda har styrelsen sedan länge utarbetat åldersprognoser som tjänat de enskilda kommunerna till hjälp vid planeringen av ålderdomsvården. Nyligen har en prognos för åldrarna över 60 år färdigställts för samtliga rikets kommuner fram till år 1990. I början av år 1961 utfördes en prognos rörande förändringarna i platsbehovet vid barnhem fram till 1970 för hela riket med fördelning på län. Styrelsen har däremot saknat resurser att verkställa prognoser som direkt tar sikte på utvecklingen av behovet av arbetskraft inom dess vårdområden.

Även om prognoser aldrig kan bli några »korrekta förutsägelser» är det uppenbart att de är av betydelse för den allmänna planläggningen av utbildningsverksamheten. Genom tillkomsten 1961 av arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut torde det numera finnas goda möjligheter att göra systematiska kalkyler för de här aktuella vårdområdena. Prognosinstitutet har tidigare företagit omfattande undersökningar rörande sjukvårdspersonal och socionomer. När en viss sektor inom arbetskraften blir aktuell, finns möjligheter för delegationen vid institutet att tillsätta en särskild expertgrupp för att arbeta med de aktuella problemen. Socialstyrelsen vill förorda att en sådan expertgrupp kommer till stånd i nu förevarande sammanhang.

I motionerna I: 195 och II: 239 anföres bl. a. att sjukvårdsanstalternas ökade kapacitet i många fall icke kunnat utnyttjas på grund av brist på personal. Åtskilliga vårdbehövande människor har måst avvisas från sjuk-

husen. Personalbristen har också vållat huvudmännen ekonomiskt avbräck genom att nyinrättade avdelningar icke kunnat öppnas. Allvarligast är bristen på examinerade sjuksköterskor. Av 11 600 sjukskötersketjänster var förra hösten ungefär 2 600 vakanta, och till omkring 1 000 hade man icke lyckats skaffa vikarier. Vidare råder brist på barnmorskor, sjukgymnaster och annan personal. Utbildning av personal tar emellertid tid, och det enda sättet att avhjälpa bristen är att sköterskor som lämnat tjänsten kan förmås att återinträda i tjänst. Det är dock åtskilliga problem som då måste lösas, såsom den obekväma arbetstiden, barntillsynen, lönevillkoren, beskattningen o. s. v. En undersökning bör göras av orsakerna till sjuksköterskebristen, varefter bör övervägas vilka åtgärder som bör vidtagas.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion I: 195.

Över motionerna I: 195 och II: 239 har utskottet inhämtat yttrande från medicinalstyrelsen, överstyrelsen för ykesutbildning, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svensk sjuksköterskeförening, Statens sjukhuspersonals förbund och Svenska kommunalarbetsareförbundet.

Medicinalstyrelsen framhåller, att sjuksköterskor efter sitt giftermål numera behåller sitt förvärvsarbete i ungefär samma utsträckning som inom andra jämställda yrken.

Av betydelse på lång sikt synes rekryteringen vara. Icke yrkesverksamma sjuksköterskor torde komma att återgå i tjänst och rekryteringen stegras, om förbättringar vidtages i avseende å arbetsförhållanden, sociala förmåner, lönevillkor och skattekonsekvenser. Arbetsförhållanden och sociala förmåner är föremål för annan utredning, och skatteproblemen torde få lösas i vidare sammanhang. Lönefrågan synes däremot förtjänt av närmare belysning, och styrelsen tillstyrker utredning i sådant syfte.

Överstyrelsen för yrkesutbildning framhåller, att en av de viktigaste orsakerna till bristen på sjuksköterskor är den snabba utbyggnaden av sjukhusen och det därmed ökade personalbehovet. Statsmakterna har emellertid under en följd av år haft uppmärksamheten riktad på frågan och även vidtagit åtgärder, som dock alla ännu icke hunnit få några verkningar. Sjuksköterskeskolornas kapacitet har utökats, och åtgärder har vidtagits för att överföra en del arbetsuppgifter till andra personalkategorier. Överstyrelsen erinrar om den nyligen igångsatta utbildningen av assistenter inom vissa speciella grenar av sjukvården. Man söker vidare att snabbt utveckla utbildningen av sjukvårdsbiträden och undersköterskor. De olika åtgärder som vidtagits måste relativt snabbt komma att bära frukt men man saknar material för att bedöma om dessa åtgärder är tillräckliga. Överstyrelsen vill därför icke uttala sig rörande frågan om det är lämpligt att nu verkställa den föreslagna undersökningen eller om man bör avvakta och se hur pass effektiva vidtagna åtgärder är.

Landstingsförbundet vitsordar, att det råder en besvärande brist på kvalificerad sjukvårdspersonal. En rad åtgärder har emellertid vidtagits och andra förberedes. Förbundet erinrar om att två statliga utredningar f. n. pågår, en tredje nyligen avslutats och en fjärde kommer att tillsättas (numera tillsatt). Härtill kommer de utredningar som företages av sjukhushuvudmännen och kommunalförbunden. Ytterligare en statlig utredning finner förbundet icke påkallad.

Landskommunernas förbund finner det visserligen angeläget att åtgärder vidtages men erinrar om pågående utredningar. Förbundet framhåller vidare, att anställningsvillkoren för sjuksköterskor icke gärna kan utformas av andra än huvudmännen och sjuksköterskeföreningen genom förhandlingar. Förbundet avstyrker därför motionerna.

Stadsförbundet vitsordar att brist föreligger på sjukvårdspersonal men framhåller, att ett intensivt arbete pågår för att motverka och om möjligt häva bristen. Förbundet framhåller, att antalet gifta yrkesverksamma sjuksköterskor i förhållande till samtliga utexaminerade är ovanligt stort jämfört med vad som gäller inom andra kvinnoyrken, där det krävs kvalificerad utbildning. Skattefrågan för en begränsad arbetstagargrupp bör icke utbrytas ur sitt större sammanhang. Förbundet avstyrker motionerna.

Sjuksköterskeföreningen anför, att antalet icke yrkesverksamma sjuksköterskor är så stort, att alla vakanta tjänster skulle kunna besättas. Föreningen ifrågasätter om icke en pensionsreglering av deltidstjänsterna skulle verka stimulerande. Skattemässigt bör förvärvsavdraget omprövas. Arbetstidens förläggning är en starkt bidragande orsak till att de gifta sjuksköterskorna icke kan förena yrkesarbete med vården av hem och barn. Lönsamheten är dock den viktigaste frågan. Pensionerade sjuksköterskor borde utöver pensionen få sin lön ograverad. Föreningen tillstyrker utredning.

Statens sjukhuspersonals förbund framhåller, att bristen på personal inom mentalvården ej är lika stor som inom kroppssjukvården. Orsakerna till att det finns omkring 1 300 vakanser är icke brist på sökande utan utbildningens omläggning. Grundutbildningen är nu relativt bra ordnad, och behovet kommer så småningom att täckas. Fortutbildningen är däremot otillfredsställande både i fråga om sättet för och takten i utbildningen. Det är därför angeläget, att staten ordnar egna skolor för utbildning av personal för befordringstjänster och ger utbildningen tillräcklig kapacitet.

Kommunalarbetareförbundet uttalar, att alla rimliga åtgärder bör vidtagas för att häva bristen på sjukvårdspersonal, men framhåller att under senare år frågan ägnats ingående uppmärksamhet. Av avgörande betydelse torde vara att huvudmännen visar förståelse för förbättringar i löneläget och omläggning av arbetstiden. Frågan har emellertid utretts ur så många aspekter, att statsmakterna bör övergå från ord till handling. Förbundet vill dock icke motsätta sig en utredning men anser det viktigare, att redan planerade åtgärder snabbt genomföres.

I motionerna I: 321 och II: 400 anföres, att den s. k. »Thapperska» utredningen behandlat utbildningens pedagogiska och praktiska utformning för viss sjukvårdspersonal och skisserat det inre sjukhusarbetets organisation och bedrivande. Motionärerna önskar att de förslag denna utredning framlagt snarast blir förverkligade. Utredningen har förordat en översyn av sjuksköterskeutbildningen och därför icke behandlat frågan om vidareutbildning och hur lång tid sjuksköterskeutbildningen lämpligen borde omfatta för elev som genomgått sjukvårds-, biträdes- och undersköterskeutbildning. Detta är emellertid enligt motionärerna en så viktig fråga, att den ej får skjutas på framtiden. Det borde vara möjligt att utan tidsutdräkt finna former för en provisorisk samordning skolorna emellan.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 400.

Utskottet har inhämtat yttranden över dessa motioner från medicinalstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, Svenska landstingsförbundet, Svenska kommunalarbetareförbundet och Svensk sjuksköterskeförening.

Medicinalstyrelsen, landstingsförbundet och sjuksköterskeföreningen avstyrker motionerna. De hänvisar till att vid avgivandet av deras yttranden en utredning för översyn av sjuksköterskeutbildningen ställts i utsikt och att denna utredning finge ta ställning till de i motionerna berörda problemen. Landstingsförbundet varnar för en provisorisk lösning.

Överstyrelsen för yrkesutbildning och kommunalarbetareförbundet tillstyrker däremot motionerna. Överstyrelsen anser att med rådande brist på sjuksköterskor mycket talar för provisoriska åtgärder. Man kunde tänka sig en särskild linje vid förefintliga sjuksköterskeskolor.

I motionerna I: 381 och II: 581 anföres, att företagshälsovården är under utbyggnad på många arbetsplatser och att det där som i allt hälsovårdsarbete krävs utbildad och kunnig personal. Industrisköterskans arbete omfattar så många speciella arbetsuppgifter, att en kompletterande utbildning är erforderlig. Vissa kurser har anordnats av industrisköterskorna själva med stöd av arbetsgivareföreningen. Av statens institut för folkhälsan begärt anslag för anordnande av kurser har avslagits. Det krävs emellertid en kontinuerlig utbildning.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 581.

Utskottet har inhämtat yttrande över dessa motioner från arbetarskyddsstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan, Svenska landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Landsorganisationen (LO).

Samtliga hörda myndigheter och organisationer avstyrker motionerna utom SAF, som tillstyrker utredning, och LO, som icke vill motsätta sig en sådan. *Landstingsförbundet* avstyrker med motiveringen att utredningen rörande sjuksköterskeutbildningens innehåll och organisation icke torde kunna undgå att ta ställning bl. a. även till frågan om utbildningen av industrisköterskor. De övriga anser behovet av denna utbildning visserligen

styrkt men anför, att kurser för dylik utbildning redan anordnats. Medel för kontinuerlig kursverksamhet har emellertid saknats, och det viktiga är att staten ställer medel till förfogande.

Utskottet

I motionerna I: 15 och II: 33 påtalas bristen på personal inom sjukvården och för de vårdande uppgifterna inom den socialpolitiska verksamheten samt föreslås bl. a. att ett antal expertgrupper tillsättes med uppgift att utarbeta förslag till åtgärder av olika slag i syfte att avhjälpa bristerna.

I motionerna I: 195 och II: 239 hemställs om en utredning beträffande orsakerna med avseende på arbets-, social-, löne- och skatteförhållandena till bristen på vårdpersonal inom sjukvården och om framläggande av på utredningen grundade förslag.

Utskottet vill till en början anför, att en av orsakerna till den rådande bristsituationen är att antalet vårdplatser starkt ökat under senare år och att utbildningskapaciteten icke hållit jämna steg med denna ökning. Det kan nämnas att antalet vårdplatser inom sjukvården stigit från omkring 99 000 år 1950 till omkring 116 000 år 1960 och beräknas ha ökat till omkring 150 000 år 1970. Utbildningskapaciteten, som behandlats av bl. a. arbetskraftsutredningen, har samtidigt beräknats för snävt. Till allvaret i bristsituationen bidrar också att större krav nu måste ställas på vårdpersonal och administration för att de skall motsvara de betydande framstegen på den medicinskt vetenskapliga sidan. En hämmande faktor har vidare varit bristen på instruktionssköterskor och lärare i övrigt, exempelvis för sjukgymnaster.

Beträffande sjukskötersketillgången må erinras om att arbetsmarknadsstyrelsen nyligen framlagt prognoser för de närmaste årtiondena. Prognoserna innebär bl. a. att, under förutsättning att en viss ökning kan ske av de nu icke yrkesarbetande sjuksköterskornas insats, skulle elevintagningen vid sjuksköterskeskolorna dock böra hållas vid omkring 3 000 per år. Den är f. n. omkring 2 300. Det bör emellertid ihågkommas att prognoserna bygger på den organisation av sjukvårdsarbetet och de vårdformer vi har i dag. Hänsyn har alltså inte tagits till planerna på att genom olika åtgärder söka minska personalbehovet och då särskilt behovet av sjuksköterskor, t. ex. en närmare anpassning av vården efter patienternas särskilda behov genom att inrätta olika vårdformer, åtgärder för att avlasta arbetsuppgifter från sjuksköterskorna till annan personal, exempelvis operations-, röntgen- och radioterapiassistenter samt undersköterskor. Å andra sidan har icke heller räknats med eventuella förändringar i arbetstid och semester.

Den brist på personal för olika arbetsuppgifter inom sjukvården som nu föreligger och som är ett av våra centrala samhällseliga problem har sedan länge varit föremål för stor uppmärksamhet från statsmakternas sida och

från sjukvårdens huvudmän i övrigt. Utskottet vill i det följande beröra de nu pågående strävandena och det för det fortsatta arbetet väsentliga utredningsmaterial som föreligger eller är att förvänta.

Vid universitet och högskolor mottogs i mitten av 1940-talet ungefär 180 medicine studerande per år. Antalet är f. n. omkring 560, och förslag om viss ökad läkarutbildning har nyligen framlagts, varjämte ytterligare förslag är att förvänta. Chefen för ecklesiastikdepartementet upptog i proposition nr 108 till 1961 års riksdag frågan om riktlinjer för utökad läkarutbildning, och departementschefens förslag godkändes av riksdagen. Läkarutbildningsutredningen har nyligen framlagt förslag om ökad läkarutbildning vid fakulteten i Lund. Av övriga nu verksamma utredningar av betydelse för förevarande fråga må nämnas organisationskommittén för medicinska högskolan i Umeå samt utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor m. m. Utskottet vill beträffande arbetet på att få till stånd en ökad läkarutbildning allmänt framhålla att det bedrivs med intensitet.

Vad beträffar avhjälpan av bristerna i fråga om vårdpersonal får utskottet anföra att i landstingsområdena sedan några år pågår en betydande omdaning som redan avsatt vissa resultat. Nya sjuksköterskeskolor har startats och antalet kurser har utökats. Flera undersökningar och utredningar, som berör sjukhusvården och sjukhusadministrationen, har nyligen utförts eller pågår och visar fram emot en utveckling efter delvis nya linjer. Samarbetsgruppen för främjande av rationaliseringsåtgärder inom sjukvården m. m., som har i uppdrag att överväga och hos vederbörande huvudmän avgiva förslag angående motverkande av bristen på vårdpersonal, har framlagt förslag bl. a. om inrättande av expeditjonsbiträdestjänster inom vårdavdelningar i syfte att avlasta arbete från sjuksköterskorna. Försök med detta och liknande system pågår vid vissa av de större sjukhusen, och erfarenheterna härav uppgives vara goda. Kungl. Maj:t har uppdragit åt medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning att i samråd med vederbörande kommunförbund anordna utbildning eller öka befintlig utbildning för viss personal som kan avlasta eller ersätta sjuksköterskorna. Detta har resulterat i bl. a. att laborantskolornas utbildningskapacitet i år kommer att mångdubblas. Vidare har vid flera yrkesskolor påbörjats utbildning av operations-, röntgen- och radioterapiassistenter, d. v. s. helt nya typer av befattningshavare. Ett betänkande har nyligen avgivits med förslag till utbildning av sjukhusadministratörer. Vidare har, likaså sedan motionerna väcktes, särskilda sakkunniga tillkallats för att mot bakgrunden av bl. a. bristen på sjukvårdspersonal göra en översyn av sjuksköterskeutbildningen och därmed sammanhängande spörsmål. Samtidigt har uppdragits åt överstyrelsen för yrkesutbildning att i samråd med stadsförbundet och landstingsförbundet överarbeta planerna för utbildning av undersköterskor och sjukvårdsbiträden.

Av betydelse är här också den form av rationalisering som innefattas i de

nya vårdformerna med öppen vård, dagsjukhus och patienthotell m. m. Av stort intresse synes vidare vara, att den ovannämnda samarbetsgruppen för rationaliseringsfrågor nyligen avgivit en rapport beträffande centraliserad och samordnad hemsjukvård, vilken utsänts till bl. a. landstingen. Syftet med rapporten är att stimulera intresset för hemsjukvården och belysa olika problem som uppstår vid planläggningen av sådan vård. Huvudmännen rekommenderas att överväga vissa särskilt angivna åtgärder för att åstadkomma en ökad användning av hemsjukvård.

Resultatet av de i år förda löneförhandlingarna har för vårdpersonalen i såväl den statliga som den kommunala och den enskilda sektorn medfört betydande löneförbättringar. Vidare har avsevärda förbättringar genomförts i fråga om pensionsförmånerna — pension kan numera utgå även till deltidsanställda. Likaså har förbättrade avlöningsförmåner under sommaren 1962 utgått för pensionerade sjuksköterskor som var i tjänst.

Nyss angivna förhållanden torde bidra till att göra dessa vårdyrken mera attraktiva och kunna öka benägenheten bland dem som lämnat yrket att återinträda i aktiv tjänst.

I motionerna beröres även bl. a. bristen på barnmorskor. Utskottet får i denna fråga anföra, att utbildningen av barnmorskor den senaste tiden ökat i icke ringa grad.

Vad gäller den av motionärerna påtalade bristen på sjukgymnaster får utskottet framhålla att en särskild utredning behandlat frågan om ökning av utbildningskapaciteten för dessa. Utredningen har i dagarna slutförts.

Som utskottet ovan nämnt är bristen på lärare för sjukvårdsutbildning besvärande. Riksdagen har emellertid godkänt ett i årets statsverksproposition (XI ht., s. 357) framlagt förslag att vid statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor under budgetåret 1962/63 skall, utöver den ordinarie kursverksamheten, anordnas bl. a. två extra lärarkurser, tre extra avdelningssköterskekurser och en preparandkurs. Utskottet förutsätter att tanken på att genom dylika extrakurser motverka bristen på lärare och instruktionssköterskor fullföljes på grundval av vunna erfarenheter.

Utskottet finner ovan refererade förhållanden visa att, sedan motionerna väckts, i dem berörda frågor på sjukvårdens område kommit i ett i viss mån ändrat läge. Riktlinjer har framkommit för en intensifierad verksamhet, och sådan har också på olika håll kommit i gång. Pågående utredningar kan förväntas leda till ytterligare initiativ i samma riktning. Det är enligt utskottets mening angeläget att våra resurser nu inriktas på att energiskt fullfölja det arbete som pågår och på att tillvarataga de uppslag som framkommer genom utredningarbetet. Utskottet kan under dessa förhållanden icke finna motiverat med tillsättande av särskilda expertgrupper på sätt i motionerna I: 15 och II: 33 föreslås eller av den utredning, varom hemställes i motionerna I: 195 och II: 239.

I motionerna I: 15 och II: 33 upptages även motsvarande spörsmål angående personalbristen på det sociala vårdområdet. Även här är bristen på personal, inte minst utbildad sådan, ett stort problem. Det kan också sägas, att arbetet med att lösa dessa svårigheter på socialvårdssidan icke avancerat lika långt som när det gäller sjukvården. Att frågorna emellertid numera röner ökat intresse framgår bl. a. av att olika utredningar behandlar spörsmål på detta område. Barnanstaltsutredningen kommer inom kort att avgiva ett utlåtande angående utbildningen av vårdpersonal vid barnanstalterna d. v. s. barnhem samt anstalter för psykiskt efterblivna barn, för döva eller blinda eller på annat sätt fysiskt handikappade barn samt för psykopater. Utredningen kommer sedan att fortsätta sitt arbete med andra frågor. Spörsmål inom ungdomsvården behandlas av ett stort antal utredningar som icke torde behöva här närmare preciseras. Personalutbildningsberedningen sysslar med frågor om utbildning av statlig vårdpersonal för fångvård, nykterhetsvård och ungdomsvårdsskolorna, och genom utredningens försorg har startats en grundkurs, som är gemensam för dessa grupper av vårdpersonal. I sammanhanget bör också nämnas den brett upplagda arbetsmarknadsutredningen. Det torde kunna förutsättas att genom sistnämnda utredning bl. a. frågan om avhjälpande av den mycket kännbara brist som nu råder på föreståndarinnor för ålderdomshem kommer att behandlas. Vidare har helt nyligen ytterligare ett initiativ tagits för en utredning på detta område. I det i maj 1962 avgivna betänkandet om skolväsendets centrala ledning (SOU 1962: 28) har de sakkunniga hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en översyn av utbildningen av personal för socialvården och därvid anfört bl. a.:

Därvid bör undersökas, om utbildning saknas för viktigare grenar av socialvårdsarbetet, i vilket fall dylik utbildning bör komma till stånd, om nu befintlig utbildning bör kvalitativt förbättras och kvantitativt utökas och om möjlighet finns att samordna utbildningen för olika socialvårdande arbetsuppgifter, eventuellt även om samordning bör äga rum med utbildningen av vissa yrkeskategorier inom sjukvården.

Även om som ovan nämnts behandlingen av de frågor som rör socialvårdens personal icke framskridit lika långt som beträffande den medicinska vårdpersonalen, är dock såväl arbeidskrafts- som utbildningsspörsmålen på socialvårdens område f. n. mycket uppmärksammade. Utskottet vill också understryka möjligheterna att i vissa avseenden tillämpa inom sjukvården gjorda praktiska erfarenheter och utredningsresultat på förhållandena inom socialvården. Utskottet förutsätter att utredningarna i rådande brist-situation kommer att påskyndas och utan onödiga dröjsmål leda till åtgärder. Utskottet finner icke heller i vad gäller socialvårdens personal skäl förorda det i motionerna I: 15 och II: 33 framförda förslaget om tillsättande av särskilda expertgrupper.

Vad beträffar det i nyssnämnda motioner framställda yrkandet att genom

löne- och skattepolitiska åtgärder stimulera rekryteringen till den sociala vårdverksamheten vill utskottet framhålla att lönefrågor även på detta område bör avgöras genom fria förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare samt att utskottet icke ansett sig böra upptaga skattefrågor till prövning.

Vad slutligen beträffar motionärernas yrkande om åtgärder för en vidgad prognosverksamhet får utskottet framhålla att, såvitt utskottet kunnat bedöma, dessa uppgifter bör kunna omhändrhas av arbetsmarknadsstyrelsens prognosavdelning. Utskottet förutsätter att styrelsen uppmärksammar de behov som föreligger eller kan uppstå och finner icke styrkt att ytterligare åtgärder skulle vara erforderliga.

I motionerna I: 321 och II: 400 hemställes om vissa åtgärder i syfte att åstadkomma samordning av den lägre sjukvårdsutbildningen med den egentliga sjuksköterskeutbildningen. Utskottet har erfarit att frågan om sådan samordning kommer att prövas av den i mars 1962 tillkallade sjuksköterskeutredningen, vilken har för avsikt att framlägga förslag i ämnet nästa år. Dessutom har ovannämnda sakkunniga beträffande skolväsendets centrala ledning i sitt betänkande hemställt att genom Kungl. Maj:ts försorg en utredning skall göras beträffande bl. a. sådan gemensam grundutbildning som här avses. Motionärernas önskemål synes härigenom bli i väsentlig grad tillgodosedda.

I motionerna I: 381 och II: 581 hemställes om en utredning beträffande utbildning av industrisköterskor. Utskottet har inhämtat att frågan kommer att tagas upp av sjuksköterskeutredningen.

Utskottet får under återopande av vad ovan anförts hemställa,

att 1)	de likalydande motionerna	I: 15 och	II: 33,
2)	»	»	I: 195 och II: 239,
3)	»	»	I: 321 och II: 400 samt
4)	»	»	I: 381 och II: 581

må anses besvarade med vad utskottet ovan anförts.

Stockholm den 14 november 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Carl Albert Anderson*, Nestrup, Sör-
lin, Söderberg, Axel Emanuel Andersson, Olofsson, Hellebladh, Ringaby,
Tage Johansson och Schött;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Jacobsson i
Sala, Dickson*, Svensson i Kungälv, Carlsson i Huskvarna, Lundmark,
Björkänge, Haglund, Lundkvist, Magnusson i Nennesholm, Westberg och
Edlund.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Nestrup, Olofsson, Carlsson* i Huskvarna och *Westberg*, vilka an-
sett att utskottet bort anföra och föreslå följande:

I motionerna — — — (= utskottet i de två första styckena) — — —
grundade förslag.

Utskottet vill understryka att den i nämnda motioner påvisade personal-
bristen inom de medicinska och sociala vårdområdena utgör ett allvarligt
socialt problem. Det framstår som en orättvisa mot många medborgare, att
tillräckligt kvalificerad medicinsk eller social vård inte kan beredas inom
rimlig tid från det att vårdbehov uppkommit, på grund av att utbildad
personal ej är tillgänglig.

Utbyggnaden på vårdområdena har uppenbarligen icke skett i den takt
som den allmänna standardhöjningen påfordrat och gjort möjlig. Följden
har blivit att eftersläpningen här framstår som markerad i kontrast till
genomförda reformer på andra sociala områden.

I ekonomiskt avseende medför bristen på vårdpersonal att redan existe-
rande samhällliga resurser inte kan tas i anspråk. Ett exempel på detta är
de av andra orsaker än för vädring och rengöring betingade sommarstäng-
ningarna vid sjukhusen, där lediga vårdplatser finns men inte kan utnyttjas
för vård av väntande patienter på grund av att ingen vårdpersonal går att
uppbringa. Denna ekonomiska aspekt bör ihågkommas vid sidan av de
männliga aspekterna på personalbristens problem.

Inom *sjukvården* redovisas brist på vårdpersonal av i det närmaste samt-
liga kategorier. Antalet läkartjänster, som inte uppehölls av legitimerade
läkare, var den 2 april i år 608, motsvarande ca 14 % av det totala antalet
läkartjänster. Vid samma tid var antalet vakanta sjukskötersketjänster
inom kroppssjukvården 2 666 eller ca 22 % av det totala antalet tjänster.
952 sjukskötersketjänster eller ca 8 % av samtliga tjänster saknade vika-
rier. Ännu större var antalet vakanser utan vikarier beträffande sjukgym-
naster (ca 14 %) och laboratriser (ca 9 %).

De beräkningar som gjorts pekar mot att bristen på sjukvårdspersonal kommer att öka under den närmaste framtiden, om inte särskilda åtgärder vidtages. I de likalydande motionerna I: 680 och II: 822, som behandlades av vårriksdagen i år, uppskattades — med läkarprognosutredningens beräkningar som grund — bristen på läkare till 2 140 år 1970 och 2 540 år 1980 med i våras beslutade och planerade ökningarna i läkarutbildningskapaciteten. Under sommaren har läkarutbildningsutredningen lagt fram förslag om ytterligare ökning av nyintagningen vid medicinska fakulteten i Lund med 22 elever från läsåret 1965/66. Den föreslagna utökningen inverkar emellertid inte på läkarbristen år 1970 och kan inte hindra att bristen — med utgångspunkt i aktuella prognoser — förvärras mellan åren 1970 och 1980.

Under sommaren har vidare en beräkning offentliggjorts av arbetsmarknadsstyrelsens prognosavdelning rörande tillgång och behov av sjuksköterskor och barnmorskor för tiden fram till 1980 (Arbetsmarknadsinformation S 3/1962). Av prognosen framgår att bristen på sjuksköterskor och barnmorskor med nuvarande utbildningskapacitet kommer att öka kontinuerligt fram till år 1980, då den kan tänkas bli av betydande omfattning. Även om yrkesintensiteten hos denna vårdpersonal ökas med i prognosen kalkylerade 10 % — vilket förutsätter speciella åtgärder från samhällets sida — ökar bristen under den närmaste framtiden, ehuru i mindre omfattning än eljest.

För fullgörandet av viktiga administrativa uppgifter inom det *sociala området* är bristen på socionomer kännbar. I socionomutbildningsutredningens betänkande SOU 1962: 43 har förslag framlagts för avhjälpande av denna brist. Utskottet finner det angeläget att i sammanhanget betona vikten av att utredningsförslaget snarast lägges till grund för förslag från Kungl. Maj:t om ökad socionomutbildning.

Bristen på vårdpersonal är särskilt markerad inom vissa vårdområden. Ett sådant är vården av sjuka åldringar, såväl akut sjuka som långtidssjuka. Ett annat område är den medicinska alkoholistvården. Inom mentalsjukvården finns alltså en betydande psykiatrikerbrist. De åtgärder, som enligt utskottets mening måste företagas för att avhjälpa personalbristen, bör särskilt sättas in på dessa och andra områden, där bristsituationen är mest kännbar.

I motionerna I: 15 och II: 33 anvisas olika vägar för att lösa de redovisade personalproblemen. De anvisade vägarna är följande:

1. Höjning av utbildningskapaciteten.
2. Rationaliseringsåtgärder i syfte att bättre tillvarata den tillgängliga vårdpersonalen.
3. Ökat tillvaratagande av den arbetskraftsreserv som representeras av hemmavarande kvinnor.
4. Möjligheterna att utnyttja utländsk arbetskraft i större utsträckning undersökes.

5. De vårdyrken som har svåra rekryteringsproblem göres mera lockande genom bättre arbetsförhållanden och bättre sociala och ekonomiska villkor.

Utskottet anser att en samlande lösning av personalproblemen på vårdområdena bör ske med beaktande av samtliga dessa i motionen redovisade förslag. Som motionärerna framhåller torde det bli svårt att *på kort sikt* lösa personalproblemen enbart genom ökad utbildningskapacitet. Av den anledningen framstår de kompletterande förslagen till lösningar som väsentliga i nuläget. Förslag till personalbesparande rationaliseringsåtgärder har lagts fram av den s. k. CSB-utredningen i form av förslag om utbildning av sjukvårdsadministratörer. En tillräckligt kvalificerad och omfattande sådan utbildning torde kunna komma att medföra lättnader i nuvarande bristsituation. Emellertid måste även andra åtgärder företagas som tar i sikte att så långt möjligt avlasta den egentliga vårdpersonalen andra arbetsuppgifter än de vårdande. Det är givetvis viktigt att undvika åtgärder, som försämrar omvårdnaden av patienterna eller som leder till minskade kontakter mellan vårdpersonal och patienter.

Delvis torde personalproblemen kunna minskas genom att utländsk arbetskraft utnyttjas i större utsträckning. Även här bör emellertid hänsyn tas till patienternas behov av omvårdnad och mänskliga kontakter. Av den anledningen bör utländsk arbetskraft endast i begränsad utsträckning utnyttjas inom t. ex. mentalsjukvården och andra vårdområden där kontakterna mellan vårdpersonal och patienter är av särskilt stor betydelse för vården eller behandlingen.

En stor del av personalbristen skulle kunna avhjälpas om redan utbildad sjukvårdspersonal stannade kvar i eller återgick till yrket i större omfattning. För att möjliggöra detta krävs bl. a. löne- och skattepolitiska åtgärder. Arbetstiderna spelar säkerligen också en väsentlig roll i detta sammanhang. I motionen har förslag om sådana åtgärder lagts fram. Utskottet vill särskilt betona vikten av en förbättring av förvärvsavdragen samt av inrättandet av fler daghem och förskolor. Med hänsyn till det senare är en förstärkning av förskolläro-utbildningen nödvändig.

Ökad användning av öppen vård och familjevård som komplement till anstaltsmässig vård bör rimligen medföra en minskad press på den slutna vården.

Sammanfattningsvis vill utskottet betona, att kraftfulla åtgärder måste sättas in för att avhjälpas bristen på vårdpersonal inom de sociala och medicinska vårdområdena. Som motionärerna framhåller finns expertis inom varje fack, vars erfarenhet borde kunna utnyttjas bättre än för närvarande. Detta kan lämpligen ske genom tillsättandet av expertgrupper med uppgift att samordna och bearbeta hittills vunna erfarenheter samt att på denna grundval lägga fram förslag om åtgärder för avhjälpande av den nuvarande personalbristen.

Med vad som här anförts anser utskottet att syftet med de i motionerna I: 195 och II: 239 framförda förslagen blivit tillgodosett.

I motionerna I: 321 och II: 400 hemställs om vissa åtgärder i syfte att åstadkomma samordning av den lägre sjukvårdsutbildningen med den egentliga sjuksköterskeutbildningen. Utskottet har erfarit att frågan om sådan samordning kommer att prövas av den i mars 1962 tillkallade sjuksköterskeutredningen, vilken har för avsikt att framlägga förslag i ämnet nästa år. Dessutom har de sakkunniga beträffande skolväsendets centrala ledning i sitt betänkande hemställt att genom Kungl. Maj:ts försorg en utredning skall göras beträffande bl. a. sådan gemensam grundutbildning som här avses.

I motionerna I: 381 och II: 581 hemställs om en utredning beträffande utbildning av industrisköterskor. Som framgått av remissbehandlingen av motionen utgår för närvarande inga statliga medel för en kontinuerlig utbildning. Att ett behov föreligger av kompletterande utbildning för vissa med yrkeslivet sammanhängande uppgifter såsom hälsokontroller, tester, bullermätningar och liknande torde vara styrkt. Det är därför enligt utskottets uppfattning angeläget att utredning kommer till stånd om här avsedd kompletterande utbildning. Enligt vad utskottet inhämtat kommer frågan att tas upp av sjuksköterskeutredningen. Härmed anser utskottet motionernas syfte tillgodosett.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

1. att riksdagen med bifall till motionerna I: 15 och II: 33 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) begära tillsättandet av det antal samordnade expertgrupper som befins lämpligt för att inom vårdområden, där det råder svår personalbrist, föreslå sådana skyndsamma reformer och åtgärder som syftar till att minska denna brist och därigenom skyndsamt stärka den medicinska och sociala vården,

b) anhålla att för de grupper som inte redan omfattas av en tillfredsställande prognosverksamhet riktlinjer utarbetas för en fortlöpande långsiktig bedömning av personalbehovet inom de medicinska och sociala vårdområdena;

2. att de likalydande motionerna I: 195 och II: 239, I: 321 och II: 400 samt I: 381 och II: 581 måtte anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.